

KAKO SE ČITAJU DATUMI

U petom nastavku zanimljiva Vjesnikova feljtona o staljingradskoj bici zapazili smo da piše: »*Druge veljače* maršal Voronov ... uputio se rano, još prije svitanja, na novo komandno mjesto.« Da je datum na početku navedene rečenice napisan brojkama, npr. 2. II., mnogi bi pročitali »*drugi veljače*« ili »*drugog veljače*«.

Koja je od te tri sintagme pravilna?

Datum služi za određivanje vremenske točke. Piše se obično sa tri brojke: prva se odnosi na dan, druga na mjesec, a treća na godinu. U lingvističkoj se literaturi kaže da se datum izriče genitivom bez prijedloga i zove datumski genitiv.¹ Iz toga slijedi da kod datuma treba prvu brojku čitati kao genitiv rednoga broja muškog roda (jer se odnosi na »dan«), drugu kao genitiv imenice ili poimeničenog pridjeva (npr. *travnja* ili *studenoga*), a posljednji znak² treće brojke kao genitiv rednoga broja ženskoga roda (jer se odnosi na »godina«). To znači da bi potpuni izričaj za npr. datum 1. 5. 1978. glasio: *prvog dana mjeseca svibnja tisuću devet stotina sedamdeset osme godine*. Budući da pri čitanju datumâ ne izgovaramo riječi »dan«, »mjesec« i »godina«, izričaj glasi eliptično: *prvog svibnja tisuću devet stotina sedamdeset osme*. Ako u potpunom datumu izostavimo broj koji se odnosi na godinu, ostaje: *prvog svibnja*. Prenesemo li to na Vjesnikovu rečenicu, pravilno bi bilo: *Drugog veljače* maršal Voronov ... Tu je, naime, datum upotrijebljen kao priložna oznaka vremena i tada dolazi redni broj dana u genitivu muškoga roda

Ali datum nema u rečenici samo službu vremenske oznake, nego može biti subjekt ili objekt. Ako je subjekt, redni broj koji se odnosi na dan dolazi obično u nominativu, a ime mjeseca — kao dopune — u genitivu (npr.: približavao se *prvi svibnja*); ako je

objekt, upotrebljava se najčešće akuzativ rednog broja za dan i genitiv za imenicu-dopunu (npr.: pamtim *prvi svibnja*).³ U vezi s tim bilo je i drugih mišljenja (npr.: približavao se *prvi lipanj*, ili: pamtim *prvi lipanj*), ali se danas ipak smatra da je bolje kad dopuna u datumu ima genitivni oblik⁴ da bi se razlikovalo »slavim dvadeseti listopada« ili »slavim dvadeseti veljače« (gdje »naziv mjeseca stoji u genitivu, a to je genitiv pripadnosti: označuje se kojim mjesecu pripada određeni dan, odnosno kojega je mjeseca taj dan dio«⁵; kongruencija dana i mjeseca nije potrebna) od »slavim dvadeseti listopad«⁶ ili »slavim dvadesetu veljaču« (gdje redni broj ne označuje kojega je mjeseca taj dan dio, nego je atribut imenici, pa je kongruencija obavezna).

Pored ovih rješenja, od kojih svako ima svoje značenje, ustalio se u zadnje vrijeme nominativni oblik datuma kod nazivâ praznika, osobito uz međunarodna imena mjeseci, pa npr. 8. III. ili 1. V. čitamo: *osmi mart*, *prvi maj* i sl.

Milan Moguš

JEZIKOSLOVNE ZAVRZLAME

Čitamo već tako preko trideset godina u našim novinskim i revijalnim glasilima iz pera uvaženih stručnjaka, esejista, filozofa, kritičara i publicista svih naraštaja i opredjeljenja, estetskih i privatnih, nepodopština u pisanju izvornom, imena i prezimena nekih stranih književnika, političara i filozofa. O tome bismo mogli podastrijeti zanimljivu dokumentaciju. Ali iznijet ću samo dva-tri primjera. Najprije temeljni bizarni podatak kako se griješi u pisanju jednog od onih čije je ime najčešće u našim časopisima ovih desetljeća prohujalih, naime mađarskog filozofa i estetičara György Lukacs. Vratimo se unatrag, ne samo u novine trenutačne, dnevne, već u brojne uvažene časopise »Naše teme«, »Republike«, »Razloge«, »Telegra-

¹ Uspor. Antica Menac: *Datumski genitiv u hrvatskosrpskom i ruskom jeziku*, Ivšičev zbornik, Zagreb, 1963, str. 263—296.

² Ostali znakovi što se odnose na tisućicu, stotnicu i desetnicu imaju uvijek iste okamenjene oblike.

³ A. Menac, n. dj., str. 268.

⁴ Mate Hraste: *Peti svibanj ili peti svibnja*. Jezik, I, str. 121.

⁵ A. Menac, n. dj., str. 267.

⁶ Npr. u značenju: slavim svoj dvadeseti rođendan koji je u listopadu.